

РОЗДІЛ VI. АДМІНІСТРАТИВНЕ ТА ФІНАНСОВЕ ПРАВО

УДК:343.6:347.121.2

ЗМІСТ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ, ЩО ВИНИКАЮТЬ У ЗВ'ЯЗКУ ЗІ СТВОРЕННЯМ ЗАГРОЗИ ЖИТТЮ, ЗДОРОВ'Ю, МАЙНУ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ АБО МАЙНУ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

Габріадзе М.Р., к.ю.н., доцент

Криворізький національний університет

Наукова стаття присвячена характеристиці змісту зобов'язань, що виникають у зв'язку зі створенням загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. Розглядаються особливості змісту зобов'язань, відшкодування шкоди. У статті сформульовано висновок, що зміст зобов'язань становлять права й обов'язки його учасників.

Ключові слова: зміст зобов'язань, створення загрози, кредитор, боржник, відшкодування шкоди.

Габріадзе М.Р. СОДЕРЖАНИЕ ОБЯЗАТЕЛЬСТВ, КОТОРЫЕ ВОЗНИКАЮТ В СВЯЗИ С СОЗДАНИЕМ УГРОЗЫ ЖИЗНИ, ЗДОРОВЬЮ, ИМУЩЕСТВУ ФИЗИЧЕСКОГО ЛИЦА ИЛИ ИМУЩЕСТВУ ЮРИДИЧЕСКОГО ЛИЦА / Криворожский национальный университет, Украина
Научная статья посвящена характеристике содержания обязательств, которые возникают в связи с созданием угрозы жизни, здоровью, имуществу физического лица или имуществу юридического лица. Рассматриваются особенности содержания обязательств, возмещение вреда. В статье сформулирован вывод, что содержание обязательств составляют права и обязанности его участников.

Ключевые слова: содержание обязательств, создание угрозы, кредитор, должник, возмещение вреда.

Gabriadze M.R. CONTENTS OF OBLIGATIONS WHICH ARISE IN CONNECTION WITH CREATION OF THREAT TO LIFE, HEALTH, PROPERTY OF THE INDIVIDUAL OR TO PROPERTY OF THE LEGAL ENTITY / Krivorizion national university, Ukraine

The scientific article is devoted to the characteristic of the contents of obligations which arise in connection with creation of threat of life, to health, property of the individual or property of the legal entity. Features of the contents of obligations, compensation of harm are considered. In article the conclusion is formulated that the contents of obligations are made by the rights and duties of his participants.

To the short stories of the Civil code, that was accepted obligations, that arise up in connection with creation of threat to life, health, property of physical person or property of legal entity, belong on January, 16, 2003. The novelty of this legal institute created a necessity to give description and define the features of his maintenance, and also grounds and order of origin. Analogical obligations were formed as early as the Roman private law, and today known to the legislation of countries of the rome-germany system and English-American right, thus.

Thus, possibility of origin of obligations is envisaged between a person, to the property or personal rights and a danger threatens interests of that, and by a person, that created such danger.

There is a necessity of research of civil legal consequences of creation of threat to life, to the health, property of physical person or property of legal entity, establishment of features of maintenance of corresponding legal relationships, compensation of harm, and also to consideration of package of other questions related to the marked range of problems.

Table of contents of obligations, that arise up in connection with the unremoval of the threat, created to life, health, property of physical person or property of legal entity, fold right and duties participants of corresponding legal relationships of compensation of harm.

It should be noted that these obligations are one-sided, one side - a debtor(person that created a threat and did not remove it, or person indicated in a law) has a duty of compensation of harm that arose up as a result of her illegal behavior, and the second side – a creditor has a right to demand refund the inflicted harm.

Size and volume of harm that is subject to the compensation on the basis of century 1165 СК of Ukraine, 82 СК of Ukraine is determined in accordance with the rules of head.

Analysing position of art.1163 – 1165 СК of Ukraine, it is possible to draw conclusion, that the Civil code taking into account objects(blessing), a danger threatened that, grounds to distinguish two varieties of cases of task of harm as a result of unremoval of threat to life, health, property of physical person or property of legal entity.

Key words: contents of obligations, threat creation, creditor, debtor, compensation of harm.

До новел Цивільного кодексу, який був прийнятий 16 січня 2003 року, відносяться зобов'язання, що виникають у зв'язку зі створенням загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. Новизна цього правового інституту створила необхідність надати характеристику та визначити особливості його змісту, а також підстав та порядку виникнення. Аналогічні зобов'язання були сформовані ще в римському приватному праві, а сьогодні відомі законодавству країн романо-германської системи та англо-американського права.

Таким чином, передбачається можливість виникнення зобов'язань між особою, майновим або особистим правам та інтересам якої загрожує небезпека, і особою, що таку небезпеку створила.

Виникає необхідність дослідження цивільно-правових наслідків створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи, встановлення особливостей змісту відповідних правовідносин, відшкодування шкоди, а також розгляду низки інших питань, пов'язаних з означеною проблематикою.

При написанні статті були використані праці С.С. Алексєєва, С.М. Братуся, Д.В. Бобрової, О.В. Дзери, А.С. Довгерта, О.С. Йоффе, В.М. Коссака, В.В. Луця, М.С. Малєїна, В.П. Маслова, Г.К. Матвєєва, О.А. Підпригори, О.А. Пушкіна, С.Д. Русу, П.Р. Стависького, В.А. Тархова, Н.О. Саніахметової, Є.О. Харитоновна, М.Д. Шаргородського.

Метою цієї статті є з'ясування основних характеристик змісту зобов'язань, які виникають у зв'язку зі створенням загрози життю, здоров'ю та майну фізичної особи, а також майну юридичної особи. У рамках цієї статті також розглядаються можливі напрями удосконалення правового регулювання відносин, що досліджуються.

Зміст зобов'язань, що виникають у зв'язку з неусуненням загрози, створеної життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи, складають права та обов'язки учасників відповідних правовідносин відшкодування шкоди.

Слід зазначити, що ці зобов'язання є односторонніми, одна сторона – боржник (особа, яка створила загрозу і не усунула її, або особа, вказана в законі) має обов'язок відшкодування шкоди, що виникла внаслідок її протиправної поведінки, а друга сторона – кредитор має право вимагати відшкодування завданої шкоди.

Розмір та обсяг шкоди, що підлягає відшкодуванню на підставі ст.1165 ЦК України, визначається відповідно до правил глави 82 ЦК України [1].

Проаналізувавши положення ст.ст.1163-1165 ЦК України, можна зробити висновок, що Цивільний кодекс з урахуванням об'єктів (благ), яким загрозувала небезпека, дає підстави розрізняти два різновиди випадків завдання шкоди внаслідок неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.

По-перше, це завдання шкоди внаслідок такого створення і неусунення загрози здоров'ю та життю фізичної особи.

По-друге, це завдання шкоди внаслідок неусунення загрози, створеної майну фізичної або юридичної особи.

Проблемним аспектом деліктних відносин є відшкодування шкоди. Частина 1 ст.1195 ЦК України містить загальні підстави відшкодування шкоди, завданої здоров'ю фізичної особи внаслідок каліцтва або іншого ушкодження здоров'я.

Поняттям „каліцтво”, у свою чергу, охоплюються дві основні категорії: травма та професійне ушкодження здоров'я.

Травма характеризується раптовим та, як правило, одноразовим зовнішнім впливом на організм, унаслідок чого йому завдається фізичне ушкодження, наприклад, удар, результатом якого є перелом кісток. Професійне захворювання характеризується як таке ушкодження здоров'я, що передбачене чинним законодавством, та стало результатом не одноразового, а систематичного та тривалого впливу на організм людини шкідливих факторів, що є характерними для даного виду професії.

Поняттям „інше ушкодження здоров'я” охоплюється будь-яке, непов'язане з каліцтвом, ушкодження здоров'я, що настало внаслідок так званого загального захворювання. При цьому, зазначене загальне захворювання не пов'язане ані зі специфікою професії, ні з травматичним впливом на організм людини, а є видом ушкодження здоров'я внаслідок недотримання особою, яка створила загрозу, що внаслідок її неусунення завдала шкоди, встановлених правил та норм, наприклад, коли внаслідок відключення опалення мешканець квартири захворів на гостре респіраторне захворювання.

Специфіка шкоди, яка завдана здоров'ю, полягає в тому, що вона не може бути відшкодована в натурі та оцінена в грошовому еквіваленті. Отже, об'єктом відшкодування буде не зазначена шкода, а лише майнові втрати, що зазнала фізична особа, внаслідок завдання цієї шкоди. До таких втрат законодавець зараховує:

- а) заробіток (дохід), втрачений потерпілим внаслідок втрати чи зменшення професійної або загальної працездатності;
- б) додаткові витрати, викликані необхідністю посиленого харчування, санаторно-курортного лікування, придбання ліків, протезування, стороннього догляду тощо.

Однак цей перелік є орієнтовним і у випадку, коли потерпілий поніс ще й інші втрати, які пов'язані з відповідним ушкодженням здоров'я. Тоді він має право вимагати їх відшкодування. Потрібно також зазначити, що у випадку завдання ушкодження здоров'ю фізичної особи, вона має право на відшкодування моральної шкоди, що завдана таким ушкодженням (ст.1168 ЦК України).

Особливості протиправної поведінки у цьому випадку полягають у тому, що кожне діяння, яким створюється загроза завдання шкоди здоров'ю та життю фізичної особи, як правило, припускається протиправним. Це зумовлюється тим, що життя та здоров'я фізичної особи визнається вищою соціальною цінністю, а правовідносини, які пов'язані з відповідними благами, мають абсолютний характер.

Певні особливості має також і причинно-наслідковий зв'язок між протиправним діянням, яким створена загроза, та завданою шкодою. Тут слід довести наявність не лише „подвійного” причинно-наслідкового зв'язку між протиправним діянням, що створило загрозу, і шкодою, що виникла (каліцтво чи інше ушкодження здоров'я), але й причинно-наслідкового зв'язку між ушкодженнями здоров'я та майновими втратами.

При визначенні розміру заробітку (доходу), який втрачений потерпілим внаслідок втрати чи зменшення професійної або загальної працездатності, важливу роль відіграє той факт, чи знаходиться особа у трудових відносинах. Так, якщо каліцтво чи інше ушкодження здоров'я було завдане особі, яка працювала за трудовим договором, то розмір втраченого заробітку (доходу), що підлягає відшкодуванню, визначається у відсотках від середнього місячного заробітку (доходу), який потерпілий мав до каліцтва або іншого ушкодження здоров'я, з урахуванням ступеня втрати потерпілим професійної працездатності, а за її відсутності – загальної працездатності.

Коли йдеться про тимчасову втрату працездатності, то вона повинна посвідчуватися листком тимчасової непрацездатності (лікарняним листком), який видається відповідним лікувальним закладом.

Стійка (тривала) втрата працездатності встановлюється медико-соціальними експертними комісіями Міністерства охорони здоров'я України.

На підставі проведеної медико-соціальної експертизи встановлюється ступінь втрати професійної працездатності особи. І лише у випадку, коли втрати професійної працездатності немає, тоді відповідні комісії встановлюють ступінь втрати загальної працездатності, наприклад, коли програміст втратив ногу, то ступінь втрати ним професійної працездатності нульовий, і тому слід визначати ступінь втрати загальної працездатності, який у цьому випадку заповідання каліцтва буде доволі високим. Ступінь втрати працездатності встановлюється у відсотках на підставі висновку медико-соціальної експертної комісії. Порядок відшкодування шкоди у випадку втрати працездатності від нещасного випадку на виробництві чи професійного захворювання встановлюється спеціальним законом [3, 31].

Ще одним видом видатків, які повинні бути відшкодовані потерпілому внаслідок каліцтва чи іншого ушкодження здоров'я, є його додаткові витрати, які викликані необхідністю допомоги та догляду.

Такі витрати відшкодовуються у тому випадку, коли вони є обґрунтованими та доведеними, а також коли потерпілий реально потребує відповідних видів допомоги та догляду і не має права претендувати на їх безкоштовне отримання.

При цьому в ст.1195 ЦК України передбачається лише орієнтовний перелік можливих додаткових витрат, до яких відносять витрати на:

- а) посилене харчування;
- б) санаторно-курортне лікування;
- в) придбання ліків;
- г) протезування;
- д) сторонній догляд.

Частина 4 ст.1199 ЦК України закріплює гарантію захисту інтересів постраждалих фізичних осіб, яка полягає в тому, що потерпілий, який не має професійної кваліфікації, і після досягнення повноліття продовжує залишатися непрацездатним внаслідок каліцтва або іншого ушкодження здоров'я, завданого йому до повноліття, може вимагати відшкодування шкоди в обсязі, не нижчому за встановлений законом розмір мінімальної заробітної плати.

Зобов'язання відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи є грошовими, тривалими в часі зобов'язаннями. Тому розмір відшкодувань може змінюватися у зв'язку з процесами інфляції в економіці. Оскільки платежі за такими зобов'язаннями призначені на утримання фізичної особи, вони повинні збільшуватися у тій самій пропорції, в якій підвищується вартість життя.

Згідно зі ст.1200 ЦК України у разі смерті потерпілого право на відшкодування шкоди мають непрацездатні особи, які були на його утриманні або мали на день його смерті право на одержання від нього утримання, а також дитина потерпілого, народжена після його смерті.

Специфіка відшкодування у цьому випадку полягає у тому, що результатом шкоди, завданої життю фізичної особи, є її смерть. Тому така особа, природно, не може виступати суб'єктом правовідносин, оскільки із смертю людини припиняється її правоздатність та дієздатність. У таких правовідносинах не може бути й правонаступництва у зв'язку з особистим характером права вимоги. Відповідно, причинний зв'язок встановлюється не лише між створенням загрози, її неусуненням і завданням шкоди смертю, але й між фактом смерті фізичної особи (причина) і майновими втратами інших осіб (наслідок). Такий підхід вважається винятком із загального правила прямого причинного зв'язку у фактичному складі.

Право жінки або чоловіка того, хто помер, на відшкодування шкоди, завданої втратою годувальника, зберігається за ними також у випадку реєстрації нового шлюбу. За дітьми це право зберігається і при усиновленні їх у майбутньому або коли у майбутньому до досягнення зазначеного віку вони стали інвалідами.

Право на одержання відшкодування у зв'язку з втратою годувальника виникає і в тому разі, коли останній помер внаслідок одержаної травми (що підтверджено висновком лікарської експертизи) через деякий період після призначення суми відшкодування або встановлення групи інвалідності у зв'язку із цим каліцтвом.

Окрім розміру середньомісячного заробітку (доходу) потерпілого особи, яким завдано шкоди смертю годувальника, мають право вимагати відшкодування моральної шкоди, що пов'язана із смертю годувальника (ч.2 ст.1168 ЦК України), та витрат на поховання та на спорудження надгробного пам'ятника особі, яка зробила ці витрати (ст.1201 ЦК України). Зазначені витрати не зараховуються до суми відшкодування шкоди і відшкодовуються окремо. При цьому, моральна шкода, завдана смертю фізичної особи, відшкодовується лише чоловікові (дружині), батькам (усиновлювачам), дітям (усиновленим), а також особам, які проживали з нею однією сім'єю.

У ст.1193 ЦК України вказані обставини, за яких деліктна відповідальність не має місця взагалі або її розмір зменшується порівняно з вимогою відшкодування шкоди в повному обсязі (ст.1166 ЦК України). Вина потерпілого – це психологічне ставлення потерпілого до своєї поведінки, яка, порушуючи норми об'єктивного права, тягне застосування певної санкції, що проявляється у зменшенні чи у позбавленні потерпілого права на відшкодування. У разі завдання шкоди враховуються тільки умисел та груба необережність потерпілого.

Згідно з ч.1 ст.1193 ЦК України умисел потерпілого є юридичним фактом, за наявності якого особа, що завдала шкоди, безумовно звільняється від обов'язку її відшкодування. У випадку, коли людина не дотримується високих вимог, пред'явлених до неї як особистості, що здійснює за даних умов певний вид діяльності, вона допускає просту необережність; у тих випадках, коли особа не тільки не дотримується високих, а й мінімальних вимог уважності та обережності, які зрозумілі кожному, вона допускає грубу необережність. Згідно з ч.2 ст.1193 ЦК України на розмір відшкодування завданої шкоди впливає тільки груба необережність потерпілого (нехтування правилами безпеки руху і т.ін.).

Стаття 1193 ЦК України передбачає два випадки грубої необережності потерпілого: а) наявність грубої необережності потерпілого з одночасною відсутністю вини особи, яка завдала шкоди, у разі настання відповідальності незалежно від вини; б) наявність як грубої необережності потерпілого, так і вини особи, яка завдала шкоди.

Таким чином, згідно з правилами ч.2 ст.1193 ЦК України, суд, з урахуванням обставин справи, за наявності грубої необережності потерпілого, яка сприяла виникненню або збільшенню шкоди, може зменшити розмір відшкодування. Таке рішення є достатньо традиційним для цивільного права і, як таке, звичайно заперечень не викликає.

Проте, стосовно випадків створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи, майну юридичної особи воно, як уявляється, потребує коригування. Адже особа, інтересам якої створена загроза, не завжди повинна припускати існування такої загрози, а має право розраховувати на існування безпечного довкілля, про що мають піклуватися відповідні державні органи, органи місцевого самоврядування, посадові та службові особи останніх.

Елементом змісту зобов'язань компенсації шкоди, що виникають внаслідок створення і неусунення загрози, є також відшкодування шкоди, завданої майну.

Відшкодування збитків та інших видів майнової шкоди в загальному вигляді передбачені ст.22 ЦК України.

Згідно з цією нормою збитками визнаються:

- 1) втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки);
- 2) доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода).

Збитки відшкодовуються у повному обсязі, якщо договором або законом не передбачено відшкодування в меншому або більшому розмірі.

На вимогу особи, якій завдано шкоди, та відповідно до обставин справи майнова шкода може бути відшкодована і в інший спосіб, зокрема, шкода, завдана майну, може відшкодовуватися в натурі (передання речі того ж роду та тієї ж якості, поладження пошкодженої речі тощо).

При цьому слід відрізнити обов'язок боржника відшкодувати збитки, завдані невиконанням або неналежним виконанням зобов'язання, що впливає з договору (ст.ст.611, 623 ЦК України), від зобов'язань, що виникають внаслідок створення загрози і завдання шкоди через неусунення цієї загрози (глава 81 ЦК України). Якщо сторони перебувають у договірних відносинах, але створення загрози не пов'язане з виконанням договору, то підлягають застосуванню правила глав 81 і 82 ЦК України.

При відшкодуванні позадоговірної шкоди, завданої майну, остання підлягає відшкодуванню у повному обсязі (ст.ст.1165, 1166 ЦК України).

Слід зазначити, що при визначенні обсягу відшкодування шкоди, завданої майну, ст.1167 ЦК України виходить з принципу вини особи, яка заподіяла шкоду. Однак у зобов'язаннях, які виникають внаслідок створення і неусунення загрози державними органами, органами Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування або їхніми посадовими особами, обов'язок відшкодування шкоди покладається на державу, АРК, органи місцевого самоврядування незалежно від її вини (ст.ст.1173-1175 ЦК України).

Шкода, що виникла внаслідок створення загрози і наступного завдання шкоди незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду, відшкодовується державою у повному обсязі незалежно від вини посадових і службових осіб зазначених органів (ст.1176 ЦК України).

Оскільки ст.1165 ЦК України не визначає прямо обсягу шкоди, яка підлягає відшкодуванню, і не містить і посилання на конкретну норму Цивільного кодексу, якою треба користуватися у відповідних випадках, виходячи із структурно-системного аналізу розділу Цивільного кодексу України, присвяченого недоговірним зобов'язанням, можна зробити висновок, що при визначенні обсягу і характеру шкоди слід керуватися нормами загальної частини Кодексу (ст.22 ЦК України) і правилами глави 82 ЦК України, де достатньо детально врегульовані питання відшкодування шкоди, завданої здоров'ю та життю, а також майну особи.

Зокрема, ст.1192 ЦК України визначає способи відшкодування шкоди, завданої майну потерпілого.

Згідно з цією нормою з урахуванням обставин справи суд за вибором потерпілого може зобов'язати особу, яка завдала шкоди майну, відшкодувати її в натурі (передати річ того ж роду і такої ж якості, полагодити пошкоджену річ тощо) або відшкодувати завдані збитки у повному обсязі. Розмір збитків, що підлягають відшкодуванню потерпілому, визначається відповідно до реальної вартості втраченого майна на момент розгляду справи або виконання робіт, необхідних для відновлення пошкодженої речі.

Таким чином, ст.1192 ЦК України передбачає два способи відшкодування шкоди, завданої майну потерпілого:

- 1) відшкодування шкоди в натурі (передати річ того ж роду і такої ж якості, полагодити річ тощо);
- 2) відшкодування завданих збитків (ст.22 ЦК України).

При цьому потерпілому надається право вибору способу відшкодування шкоди як найбільш прийнятний для нього, однак кінцеве рішення залишається за судом.

Відшкодування шкоди шляхом покладення на відповідальну за неї особу обов'язку надати річ того ж роду і якості, виправити пошкоджену річ, іншим шляхом відновити попереднє становище в натурі застосовується, якщо за обставинами справи цей спосіб відшкодування шкоди є можливим. Коли відшкодування шкоди в натурі неможливе, потерпілому відшкодовуються у повному обсязі збитки відповідно до реальної вартості на момент розгляду справи втраченого майна, робіт, які необхідно провести, щоб виправити пошкоджену річ, усунути інші негативні наслідки неправомірних дій особи, яка створила загрозу і у кінцевому підсумку завдала шкоди життю, здоров'ю, майну фізичної особи, майну юридичної особи [2, 504].

Як при відшкодуванні шкоди в натурі, так і при відшкодуванні заподіяних збитків грошми, потерпілому на його вимогу відшкодовується упущена вигода у зв'язку з завданням шкоди майну.

Постановляючи рішення про стягнення на користь потерпілого відшкодування вартості майна, яке не може використовуватися за призначенням, але має певну цінність, суд одночасно повинен обговорити питання про передачу цього майна після відшкодування збитків особі, на яку покладається відповідальність за заподіяну шкоду.

Якщо для відновлення попереднього стану речі, що мала певну зношеність (наприклад, автомобіля), були використані нові вузли, деталі, комплектуючі частини іншої модифікації, що випускаються взамін знятих з виробництва однорідних виробів, особа, на яку покладається відповідальність за заподіяну шкоду, не має права вимагати врахування зношеності майна або

вартості пошкоджених частин попередньої модифікації, яка була нижчою. Зношеність пошкодженого майна враховується у випадках стягнення на користь потерпілого його вартості (при відшкодуванні збитків).

У тому разі, коли на час виконання судового рішення про відшкодування шкоди, виправлення пошкоджень речі за одержані за рішенням кошти, відбулося зростання ціни на майно (речі) або роботи, на придбання чи проведення яких кошти було присуджено, потерпілий із цих підстав може заявити додаткові вимоги до особи, відповідальної за шкоду, якщо не було його вини в тому, що виконання проводилося вже після збільшення цін і тарифів.

Незалежно від відшкодування майнової шкоди (збитків) цивільне законодавство передбачає відшкодування моральної шкоди, яка згідно зі ст.23 ЦК України полягає:

- 1) у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;
- 2) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів;
- 3) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна;
- 4) у приниженні честі, гідності, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи.

Моральна шкода відшкодовується грішми, іншим майном або в інший спосіб. Розмір грошового відшкодування моральної шкоди визначається судом залежно від характеру правопорушення, глибини фізичних та душевних страждань, погіршення здібностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації, ступеня вини особи, яка завдала моральної шкоди, якщо вина є підставою для відшкодування, а також з урахуванням інших обставин, які мають істотне значення.

Моральна шкода не лише відшкодовується, незалежно від майнової шкоди, яка підлягає відшкодуванню, але й не пов'язана з розміром цього відшкодування. У кожному випадку суд має враховувати конкретні обставини справи, які, на його думку, мають суттєве значення для розгляду справи. Крім того, при визначенні розміру відшкодування суд повинен враховувати вимоги розумності і справедливості, що відповідає загальним засадам цивільного законодавства, передбаченим ст.3 ЦК України.

У зв'язку з тим, що моральна шкода підлягає відшкодуванню незалежно від майнової шкоди, ЦК України не встановлює ні мінімального, ні максимального розміру відшкодування моральної шкоди. Оскільки відшкодування моральної шкоди є компенсацією за втрати немайнового характеру, вона відшкодовується одноразово. Однак законом або договором може бути передбачено і неодноразове право на відшкодування такої шкоди.

Можна зробити висновок, що змістом цього зобов'язання є право зацікавленої особи вимагати усунення загрози від того, хто її створює, і обов'язок останнього усунути загрозу, а у випадку виникнення шкоди внаслідок невиконання цієї вимоги – відшкодувати завдану шкоду. Усунення загрози може полягати як у припиненні дій, якими створюється небезпека, так і в активному здійсненні дій (у випадках, коли причиною небезпеки є бездіяльність).

ЛІТЕРАТУРА

1. Правове забезпечення інформаційної діяльності в Україні: навч. посіб. / за ред. Ю.С. Шемшученка, І.С. Чижа. – К.: ТОВ “Видавництво “Юридична думка”, 2006. – 255 с.
2. Цивільне право України: підручник у 2 т. / за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – Т. 2.– 633 с.
3. Делікти в цивільному праві України: навч. посіб. / за ред. С.Д. Русу. – Х.: Вид-во НАПВУ, 2001. – 164 с.
4. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: Закон

УДК:351.74 (477)

ДО ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВТОІНСПЕКЦІЇ

Доненко В.В., к.ю.н., доцент

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Розглянуто питання становлення наукових поглядів щодо забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні. Визначаються проблеми реформування адміністративно-правового статусу Державтоінспекції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Ключові слова: безпека дорожнього руху, Державтоінспекція.

Доненко В.В. К ВОПРОСУ О РЕФОРМИРОВАНИИ ГОСАВТОИНСПЕКЦИИ / Днепропетровский государственный университет внутренних дел, Украина

Рассмотрен вопрос становления научных взглядов на безопасность дорожного движения в Украине. Определяются проблемы реформирования административно-правового статуса Госавтоинспекции в сфере безопасности дорожного движения.

Ключевые слова: безопасность дорожного движения, Госавтоинспекция.

Donenko V.V. TO QUESTION ABOUT REFORMATION OF TO STATE AUTOMOBILE INSPECTION / Dnepropetrovsk state university of internal affairs, Ukraine

The article deals with issues of establishment of scientific views on road safety in Ukraine. Problems of administrative and legal status of the State automobile service in the field of road safety are detected.

Since Ukraine's independence, the problem of road safety are mastered on dissertations level by number of scientists.

Technical problems of road safety was also devoted to series of studies.

The author states that the science was not developed a coherent theory of public administration of road safety that would meet the new doctrine of national administrative law as a practical direction for better protection of rights, freedoms and legitimate interests of individuals and legal entities. One of the central issues in the study of these processes is determination of the place and role of the State Automobile Inspection as a structural unit of the MIA of Ukraine.

It is noted that the status of road safety requires a comprehensive reform of the Interior Ministry of Ukraine. It is proposed that in the reform of the MIA of Ukraine the State Automobile Inspection should perform police functions exclusively associated with law enforcement on the roads.

Retrospective analysis of the formation of the SAI's existing powers is made. the reasons for unsuccessful attempts to reform the SAI are indicated.

It is concluded that the problems of reform and of the activity of the system of Internal Affairs of Ukraine is closely related to the formation of a scientific direction of administrative and legal reform.

Key words: road safety, State Automobile Inspection.

Ситуація на автошляхах в Україні характеризується зростанням не тільки кількості автотранспортних заходів, а і дорожньо-транспортних пригод та інших порушень правил дорожнього руху, вимагає комплексного підходу до її вирішення. В аваріях на автошляхах світу щорічно гине 1 300 000 людей, близько 50 млн. людей отримують травми, які призводять до інвалідності. Україна за рівнем смертності від ДТП посідає п'яте місце в Європі. В нашій країні щороку відбувається майже 200 тис. ДТП, з них 26 тис. – з тілесними ушкодженнями. Кожна третя загибла особа – молода людина віком до 29 років. За оцінками Всесвітнього банку, втрати української економіки від ДТП щорічно сягають 5 млрд. доларів.

Проілюстрований стан є результатом як і об'єктивних факторів – зростання кількості транспортних засобів, розвиток підприємницької діяльності стимулює до зростання кількості та інтенсифікації вантажних і пасажирських перевезень, а також суб'єктивних факторів, до яких можна віднести і затвердження як соціально схвалюваної неправомірної поведінки, зростання числа протиправних дій та спричинення матеріальної та моральної шкоди, результати